

HARIDUS JA KUTSEÕPE

Subsidiarsuse põhimõtte kohaselt lasub esmane vastutus haridus- ja koolituspoliitika eest liikmesriikidel ning Euroopa Liidul on üksnes toetav roll. Mõningad eesseisvad probleemid on aga kõigis liikmesriikides sarnased – vananev elanikkond, oskustöölise puudus, ülemaailmne konkurents ja alusharidus – ning seepärast on riikidel vaja reageerida ühiselt, teha koostööd ja üksteiselt õppida^[1].

ÕIGUSLIK ALUS

Kutseõpe liigitati ühenduse meetmete valdkonnaks 1957. aastal Rooma lepingus, haridus tunnistati aga ametlikult ELi pädevusvaldkonnaks 1992. aastal Maastrichti lepinguga. Lepingu kohaselt aitab ühendus kaasa „kvaliteetse hariduse arendamisele, soodustades koostööd liikmesriikide vahel ning vajaduse korral toetades ja täiendades nende tegevust, samal ajal täiel määral respektides liikmesriikide vastutust õpetuse sisu ja haridussüsteemide korralduse eest ning nende kultuurilist ja keelelist mitmekesisust“.

Lissaboni lepinguga säilitati sätted ELi rolli kohta hariduse ja kutseõppe valdkonnas (XII jaotis, artiklid 165 ja 166) ning lisati säte, mida võib nimetada horontaalseks sotsiaalklauslikuks. Nimelt on Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 9 sätestatud: „Oma poliitika ja meetmete määramisel ja rakendamisel võtab liit arvesse kõrge tööhõive taseme edendamise, piisava sotsiaalse kaitse tagamise, sotsiaalse tõrjutuse vastase võitluse ning hariduse, koolituse ja inimeste tervise kaitse kõrge tasemega seotud nõudeid.“

Euroopa Liidu põhiõiguste hartas, millel on aluslepingutega võrreldes samaväärne õigusjõud (ELi lepingu artikkel 6), on märgitud, et „[i]gaühel on õigus haridusele ning õigus saada kutse- ja täiendusõpet“ (artikkel 14) ning „[...] õigus teha tööd ja tegutseda vabalt valitud või vastuvõetaval kutsealal“ (artikkel 15).

EESMÄRGID

Liit peab oma poliitikas ja meetmetes võtma arvesse nõudeid, mis on seotud elukestva õppe kõrge taseme edendamisega, õppijate ja õpetajate liikuvusega Euroopas ning liitu kuulumise tunde loomisega. Selleks kavandas komisjon 2020. aasta septembris avaldatud teatises (COM(2020)0625) Euroopa haridusruumi, millel on kuus mõõdet: hariduse ja koolituse kvaliteet, kaasatus, rohe- ja digipööre, õpetajad ja koolitajad, kõrgharidus, geopoliitiline mõõde.

[1]Vt lisaks teabelehte [3.6.4](#) kõrghariduse kohta.

[Hariduse ja koolituse valdkonna üleeuroopalise koostöö strateegilises raamistikus](#) (HK 2020) on välja toodud Euroopa Liidu tasandil tehtava koostöö vahendid ja kord. Samuti on selles esitatud 2020. aastaks seatud eesmärkide loetelu:

- koolieelses hariduses peaks osalema vähemalt 95% lastest vanuses 4 aastat kuni kohustusliku koolieani (2020. aasta määr: 94,8%);
- nende 15-aastaste osakaal, kellel puudub piisav lugemisoskus ning matemaatika ja loodusteaduste alased teadmised, peaks olema väiksem kui 15% (2020. aasta määr: 22,5%-l puudub piisav lugemisoskus, 22,9%-l puuduvad piisavad matemaatikaalased teadmised ja 22,3%-l puuduvad piisavad loodusteaduste alased teadmised);
- madala haridustasemega noorte osakaal peaks olema väiksem kui 10% (2020. aasta määr: 10,2%);
- kõrghariduskraadi omandanud 30–34aastaste osakaal peaks olema vähemalt 40% (2020. aasta määr: 40,3%);
- elukestvas õppes peaks osalema keskmiselt vähemalt 15% täiskasvanutest vanuses 25–64 aastat (2020. aasta määr: 10,8%);
- vähemalt 20% kõrghariduskraadi omandanutest ja 6% 18–34aastastest, kellel on esialgne kutsekvalifikatsioon, peaksid olema läbinud osa oma õpingutest või praktikast välismaal (2018. aasta määr kõrghariduse puhul: 13,5%);
- vähem kui kolm aastat tagasi õpingud lõpetanud hariduse omandanute (20–34aastased, kellel on keskhariduse tunnistus või kõrgkoolidiplom) tööhõive määr peaks olema vähemalt 82% (2019. aasta määr: 80,9%).

2030. aastaks seatud eesmärkide loetelu on üsna sarnane, kuid sisaldab ka digioskuste näitajat. Kinnitatud näitajate jälgimisega tegeleb Euroopa haridusruumi rakendamiseks loodud haldusorgan.

SAAVUTUSED

A. Haridus ja tööhõive

Komisjon avaldas 2016. aastal teatise „[Euroopa uus oskuste tegevuskava](#)“ ([COM\(2016\)0381](#)), milles pakub välja kümme meetet, et anda inimestele tööturul vajalikud oskused:

- oskuste garantii, et aidata väheste oskustega täiskasvanutel omandada minimaalsel tasemel kirjaoskus, arvutamisoskus ja digioskused;
- [Euroopa kvalifikatsiooniraamistiku](#) läbivaatamine;
- algatus „Digioskuste ja töökohtade koalitsioon“, et toetada hariduse, tööhõive ja tööstuse sidusrühmade koostööd;
- oskustealase valdkondliku koostöö kava, mille eesmärk on parandada oskuste prognoosimist;
- kolmandate riikide kodanike kutsekirjelduse koostamise vahend, et toetada rändajate oskuste ja kvalifikatsioonide varajast väljaselgitamist ja kirjeldamist;

- kutsehariduse ja -õppe toetamine eelkõige Euroopa kutseoskuste nädala raames toimivate ürituste ja tegevuse kaudu;
- [võtmepädevusi elukestvas õppes käsitleva soovitus](#) läbivaatamine;
- [Europassi](#) raamistiku läbivaatamine;
- ettepanek võtta vastu soovitus hariduse omandanute edasise käekäigu jälgimise kohta, et saada selgem ülevaade hariduse omandanute õpingu- ja koolitusjärgsetest saavutustest;
- parimate tavade analüüs ja jagamine, et juhtida kõrgelt kvalifitseeritud inimeste liikumist riikide vahel (nn ajude vool).

B. Erasmuse programm

„Erasmus+“ on ELi hariduse, koolituse, noorte ja spordi valdkonna programm aastateks 2014–2020. Programmi „Erasmus+“ erieesmärgid on: 1) parandada võtmepädevuste ja -oskuste taset, võttes eelkõige arvesse nende vajalikkust tööturul ning panust sidusasse ühiskonda; 2) toetada kvaliteetseid täiustusi, innovatsiooni tippaset ning haridus- ja koolitusasutuste rahvusvahelistumist; 3) edendada Euroopa elukestva õppe ruumi väljakujundamist ja suurendada elukestva õppe ruumi kohast teadlikkust, et täiendada riikliku tasandi poliitilisi reforme; 4) tõhustada hariduse ja koolituse rahvusvahelist mõõdet; 5) parandada keeleõpet. Haridussektoris on nende eesmärkide täitmiseks loodud põhimeetmete raamistik.

- 1. põhimeede: üksikisikute õpiränne;
- 2. põhimeede: innovatsioonile suunatud koostöö ning heade tavade vahetamine;
- 3. põhimeede: poliitikareformide toetamine.

C. Muud saavutused

Euroopa haridusruumi elluviimiseks on nõukogu viimase kolme aasta jooksul heaks kiitnud mitu soovitus. Näiteks võttis nõukogu vastu [Euroopa sotsiaalõiguste samba](#), milles tunnustatakse, et „[l]astel on õigus kvaliteetsele ja taskukohasele alusharidusele ja lapsehoiule“, ning kiitis seejärel 2019. aasta mais heaks soovitus [kvaliteetsete alusharidus- ja lapsehoiusteemide kohta](#)^[2]. Nõukogu on väljendanud ka kasvavat muret keskhariduse pärast, käsitledes oma soovitustes [ühiste väärtuste, kaasava hariduse ja õpetamise Euroopa mõõtme edendamist](#) (2018. aasta mai)^[3], [kvalifikatsioonide ja välismaal läbitud õppeperioodide automaatset vastastikust tunnustamist](#) (2018. aasta november)^[4] ning [keeleõppe parandamist](#) (2019. aasta mai)^[5]. Liit on loonud ka Euroopa ülikoolide algatuse ja toetab Euroopa üliõpilaspileti kasutuselevõttu^[6].

[3]ELT C 195, 7.6.2018, lk 1–5.

[4]ELT C 444, 10.12.2018, lk 1–8.

[5]ELT C 189, 5.6.2019, lk 15–22.

[6]Vt lisaks teabelehte [3.6.4](#) kõrghariduse kohta.

EUROOPA PARLAMENDI ROLL

Euroopa Parlament on hariduse ja koolituse valdkonnas alati toetanud liikmesriikide tihedat koostööd ning innustab liikmesriike tugevdama oma hariduspoliitikas Euroopa mõõdet. Parlament osaleb aktiivselt HK 2020 poliitikatsükli.

A. Erasmuse programm

Parlament tunnistas oma [14. septembri 2017. aasta resolutsioonis](#), et programmil „Erasmus+“ on olnud äärmiselt positiivne mõju. Ta rõhutas, et uus programm peaks olema avatum ja kättesaadavam ning juhtis tähelepanu Euroopa arvestuspunktsüsteemi (ECTS) ainepunktide tunnustamisel esinevatele raskustele. Parlament kutsus üles võtma kasutusele elektroonilise Euroopa üliõpilaspileti, et üliõpilased saaksid teenustele üleeuroopalise juurdepääsu. Parlamendiliikmed rõhutasid, kui vajalik on edendada programmiga kodanikuaktiivsust, kodanikuõpetust ja Euroopa identiteeti. Euroopa Parlament võttis 13. märtsil 2019 Brexiti kontekstis vastu ka [resolutsiooni](#) programmi „Erasmus+“ käimasolevate õpirändetegevuste jätkamise kohta Ühendkuningriigi EList väljaastumise kontekstis.

2020. aasta detsembris jõudsid parlament ja nõukogu esialgsele kokkuleppele aastateks 2021–2027 kavandatud programmis „Erasmus+“, mille eelarve on eeldatavasti 26 miljardit eurot (eelmisel perioodil 14,7 miljardit eurot). Programmi uues versioonis peaks suurenema selliste inimeste osalemine, kellel on vähem võimalusi, näiteks puude, geograafilise kauguse või vaesuse tõttu. „Erasmus+“ toetab ka täiskasvanud õppijate elukestvat õpet. Haldusformaalsusi lihtsustatakse ja projektid, mida programmi raames välja ei valitud, saavad kvaliteedimärgise abil juurdepääsu struktuurifondidele. Lisaks aitab programm liidu kliimajalajälje vähendamise meetmete kaudu kaasa liidu kliimaeesmärkide saavutamisele.

B. Haridus ja tööhõive

Kultuuri- ja hariduskomisjon (CULT) ning tööhõive- ja sotsiaalkomisjon (EMPL) koostasid ühise algatusraporti komisjoni teatise „Euroopa uus oskuste tegevuskava“ kohta. Parlament võttis resolutsiooni vastu [14. septembril 2017\[7\]](#). Parlament pooldas selles hariduse ja oskuste arendamise terviklikku käsitlust, kutsudes liikmesriike üles keskenduma mitte ainult tööalasele konkurentsivõimele, vaid ka ühiskonna jaoks kasulikele oskustele. Käsitleti ka muid küsimusi: terviklikuma lähenemisviisi väljatöötamine rändajate kvalifikatsiooni tõstmiseks, investeerimine alusharidusse ja lapsehoidu, elukestva õppe võimaluste edendamine, mitteformaalse ja informaalsete õppe võtmerolli suurendamine ning digitaalsete STEM-oskuste (teadus-, tehnoloogia-, inseneeria- ja matemaatikaoskuste) ning ettevõtlusoskuste edendamine.

CULT- ja EMPL-komisjon koostasid Europassi raamistiku ajakohastamist käsitleva komisjoni ettepaneku kohta seadusandliku ühisraporti. Uus Europassi raamistik võeti vastu 18. aprillil 2018 Euroopa Parlamendi ja nõukogu [otsusega \(EL\) 2018/646](#).

C. Muud konkreetsed valdkonnad

Euroopa Parlament näitab samuti üles elavat huvi komisjoni teatiste vastu, mis käsitlevad hariduse ja koolituse konkreetseid valdkondi. Sellest annavad tunnistust Euroopa Parlamendi 15. aprilli 2014. aasta resolutsioon [uute tehnoloogiate ja avatud](#)

[õppematerjalide kohta](#), 8. septembri 2015. aasta resolutsioon [noorte ettevõtluse edendamise kohta hariduse ja koolituse kaudu](#), 12. septembri 2017. aasta resolutsioon [akadeemilise täiendushariduse ja kaugõppe kui Euroopa elukestva õppe strateegia osa kohta](#), 12. juuni 2018. aasta resolutsiooni [hariduse ajakohastamise kohta ELis](#) ja 11. detsembri 2018. aasta resolutsioon [hariduse kohta digiajastul ning ELi poliitikakujundamisega seotud probleemide, võimaluste ja õppetundide kohta](#). 2021. aastal peaks Euroopa Parlament väljendama oma seisukohta ka seoses komisjoni teatisega „Digiõppe tegevuskava 2021–2027 – Hariduse ja koolituse ümberkujundamine digiajastu jaoks“ (COM(2020)0624).

Pierre Hériard
12/2020

